

The landscape

When the ice sheet released its grip on the country about 10,000 years ago, the whole of Central Sweden was covered with water. Due to the lifting of the rock, Lake Vänern was created, and the areas that previously lay under water became fertile, arable land. This land is used today for organic farming. On the great plains between Kristinehamn and Karlstad, on the Segersta Peninsula and on Värmlandsnäs, extensive farming took place, based on these unique conditions.

Northern Värmland belongs to the Scandinavian mountain range with peaks of about 700 meters. Hills that run north to south have divided up the landscape, and the people in the valleys have developed their own cultures.

Fault cracks have created lakes and rivers that also run north to south and drain in the south into Lake

Vänern, western Europe’s largest lake, which has a vast archipelago. These waterways have at all times served as a transport route, and when iron-making gained momentum in the 16th century, these waters were used to transport products to buyers outside Värmland’s borders.

Clear traces of the ice sheet are found all over Värmland in the large areas of wooded moraine. During the “Värmland Iron Age”, the forests became vital fuel for heating cabins and powering blast furnaces.

The fertile plains that were previously the seabed in the south, the huge forest areas in the north, the high mountains and the abundant lakes and streams, are the natural features that make Värmland what it is.

Värmland, you could say, is Sweden in miniature.

NATUREN

När inlandsisen släppte sitt grepp om landet för omkring 10 000 år sedan var hela Mellan-sverige täckt av vatten. Genom landhöjningen bildades Vänern och de områden som tidigare legat under vatten blev bördig åkerjord. Denna används i dag bland annat för ekologisk odling. På de stora slätterna mellan Kristinehamn och Karlstad, på Segerstahalvön samt på Värmlandsnäs bedrivs, efter värmländska förhållanden, omfattande jordbruk.

Norra Värmland tillhör den skandinaviska fjällkedjan med toppar på omkring 700 meter. Höjdsträckningar i nord-sydlig riktning har delat upp landskapet och befolkningen i dalgångarna har fått egna kulturer.

Förkastningssprickor har skapat sjöar och älvsträckningar i nord-sydlig riktning som

avvattnas söderut mot Vänern, västra Europas största sjö, med en vidsträckt skärgård. Vatten-systemen har i alla tider fungerat som viktiga transportleder och när järnhanteringen tog fart på 1500-talet utnyttjades dessa till att nå köpare utanför Värmlands gränser.

Tydliga spår av inlandsisen finns över hela Värmland med stora områden av skogbeklädd morän. Skogarna blev under ”Värmlands järn-ålder” viktigt bränsle i hyttor och masugnar.

Bördiga slätter som tidigare varit sjöbotten i söder, väldiga skogsområden i norr, höga berg och riklig tillgång på sjöar och vattendrag är den natur som gör Värmland – till just Värmland.

Värmland är, skulle man kunna säga, ett Sve-rige i miniatyr.

Blåbärris.
Blueberry.

NATUREN

Skogar och berg

Bergen och skogarna har under flera århundraden gett Värmland ett välstånd. Bergen, framför allt i landskapets östra delar, Bergslagen, har innehållit högkvalitativ järnmalm som förvandlats till eftertraktat järn och exporterats till andra länder. Nu bryts inte malmen längre och skogen har blivit den viktigaste naturtillgången. Den är bland annat råvara vid tillverkning av papper. Detta har lett till att världsledande industrier med koppling till pappersframställning har etablerats.

Skogen betyder också att man kan känna friheten och friden i orörd natur. Allemansrätten gör att skogens rikedomar på svamp och bär är tillgängliga för alla som vill ta vara på möjligheten att förse sig med dessa delikatesser. Skogarna är så stora att man kan finna områden som man har alldeles för sig själv.

Forests and mountains

For several centuries, the mountains and forests brought prosperity to Värmland. The mountains, especially in the eastern parts of the county, Bergslagen, contained high-quality iron ore that could be processed into highly coveted iron and exported to other countries. Iron ore is no longer mined and the forest has become the most important natural resource.

Among other uses, forest provides the raw material for the manufacture of paper. This has led to the formation of world-leading industries linked to papermaking.

The forest also creates the freedom and peace to be found in undisturbed nature. The right of public access means that the forest's riches of mushrooms and berries are available to anyone who wishes to pick them. The forests are large enough for everyone to find space for themselves.

Skogsbilväg på Branäsberget.
Road on the Branäs mountain.

NATUREN

Spår från istiden

Den senaste istiden inleddes för omkring 110 000 år sedan och varade under 100 000 år. Som mest låg ett tre kilometer tjockt istäcke över Värmland. Isen var så tung att landmassan pressades nedåt och kom att ligga under vatten när isen drog sig tillbaka för 10 000 år sedan.

Isen, som var i ständig rörelse, slipade landskapet och malde sönder delar av de underliggande bergen. Den lämnade efter sig åsar, raviner och dödisgröpar. Sand och grus sjönk till botten vid iskanten och lagrades på botten av sjöarna. När isen hade smält höjde sig landet. Den sedimenterade sanden låg öppen och kraftiga vindar gjorde att dyner bildades. Detta var en process som pågick under flera tusen år.

Brattforsheden mellan Molkom och Filipstad är ett av landets bästa exempel på den här typen av område med karg, sandig jordmån. Vegetationen kännetecknas av tallskog med ljung, ris och lavar som marktäckare.

Traces of the ice age

The last ice age began about 110,000 years ago and lasted for 100,000 years. At most there was a layer of ice three kilometers thick over Värmland. The ice was so heavy that the land mass was pressed down and came to lie under water when the ice melted 10,000 years ago.

The ice, which was in constant motion, polished the landscape and ground down some of the underlying mountains. It left behind ridges, ravines and pits. Sand and gravel sank to the bottom at the ice edge and were stored at the bottom of the lakes. When the ice had melted, the land rose. The sedimented sand was open and strong winds caused dunes to form. This was a process that lasted for several thousand years.

Brattforsheden between Molkom and Filipstad is one of Sweden's best examples of this type of area of barren, sandy soil. The vegetation is characterized by pine forest with heather, twigs and lichens covering the ground.

NATUREN

Sjöar

Värmland är de 6 000 sjöarnas landskap. Ja, här finns faktiskt så många större och mindre sjöar. Den största är Vänern, Västeuropas största insjö, mot vilken Värmland har cirka 200 kilometers kuststräcka. Sjöarna som är spridda över hela Värmland bidrar också till ett rikt friluftsliv.

Lakes

Värmland is a landscape of 6,000 lakes. There really are that many larger and smaller lakes. The largest is Lake Vänern, Western Europe’s largest lake, with which Värmland has about 200 kilometres of coastline. The lakes that are spread all over Värmland also contribute to a rich life of outdoor recreation.

Våtsjön i trakten av Bjurberget.
Lake Våtsjön near Bjurberget.

NATUREN

Vänern

Vänern är Europas tredje största insjö efter Ladoga och Onega. Den hade från början förbindelse med både Västerhavet och det som i dag är Östersjön, men landhöjningen förde med sig att Vänern isolerades och blev en egen insjö. Större tillflöden till Vänern är Klarälven, Norsälven och Byälven. Sjön avvattnas via Göta älv. Genom Trollhätte kanals tillkomst år 1800 och slussarna där kan sjöfart bedrivas med förhållandevis stora fartyg. Karlstad har Sveriges största insjöhamn.

Vänern som innanhav är ett eldorado för segelturism. Sjöns storlek innebär att det alltid finns nya upptäckter att göra och 22 000 öar betyder att båtentusiaster alltid kan hitta en egen ostörd hamn.

Vänern ger goda förutsättningar för vindkraft och på Gässlinge grund utanför Hammarö har tio vindkraftverk funnits sedan 2009.

Lake Vänern

Lake Vänern is Europe’s third largest lake after Ladoga and Onega. The lake was originally connected to both the North Sea and what today is the Baltic Sea, but the land uplift meant that Lake Vänern was isolated and became its own lake. The main tributaries to Vänern are the rivers Klarälven, Norsälven and Byälven. The lake is drained via the Göta river. Thanks to the construction in 1800 of Trollhätte canal and its locks, relatively large ships can use the lake. Karlstad has Sweden’s largest inland harbour.

Lake Vänern is an El Dorado for sailing tourism. The size of the lake means that there are always new discoveries to make and the 22,000 islands mean that boat enthusiasts can always find their own undisturbed port.

Lake Vänern provides good conditions for wind power and on Gässlinge bank outside Hammarö, ten wind turbines were erected in 2009.

Vindkraftverk på Gässlinge grund utanför Hammarö.
The wind farm on Gässlinge bank off the coast of Hammarö.

NATUREN

Fryken

Övre Fryken, Mellanfryken och Nedre Fryken är ett 80 kilometer långt sjösystem som sträcker sig från Torsby i norr till Fryksta i söder. Största djupet är 135 meter. Tillkomsten av Sveriges första järnväg för persontransport 1849 från Fryksta till Klarälven innebar att en förbindelse med Karlstad och vidare ut i världen upprättades från norra Värmland.

Dagens järnväg mellan Karlstad och Torsby går till stora delar längs Frykensjöarna. Den har utsetts till en av landets vackraste järnvägar.

Fryken inspirerade Astrid Lindgren till boken *Bröderna Lejonhjärta* då hon en gång reste här och såg den vackra sjön inbakad i rimfrost, snörök och rosa gryningsljus.

Lake Fryken

Övre Fryken, Mellanfryken and Nedre Fryken are three connected lakes that stretch about 80 kilometres from Torsby in the north to Fryksta in the south. The greatest depth of the lakes is 135 metres. The advent of Sweden's first railway for passenger transport in 1849 from Fryksta to the river Klarälven meant that a connection was established from northern Värmland via Karlstad and out into the world.

Today's railway between Karlstad and Torsby runs largely alongside the Fryken lakes. It has been named one of the most beautiful railway lines in Sweden.

Fryken inspired Astrid Lindgren to write *The Brothers Lionheart* after she travelled here and saw the beautiful lake embedded in hoarfrost, snow smoke and the pink light of dawn.

Mellanfryken under Nilsbybron.
Lake Mellanfryken beneath Nilsby bridge.

NATUREN

Lurö

Värmlands sydligaste del är Värmlandsnäs och Lurö skärgård. Ett stort antal öar i den här delen av Vänern blev en förbindelselänk från Västergötland till Värmland. Detta var en av de vägar genom Värmland som pilgrimer valde för vidare färd mot Olav den heliges grav i Nidaros, dagens Trondheim. Man har funnit bevis på att Lurö har varit bebodd redan för 4 000 år sedan.

På Lurö finns ruinen av en romansk absidkyrka från 1100-talet. Man har tidigare trott att här också har funnits ett kloster, en teori som nu har övergivits. Däremot är man ganska säker på att munkar ur Cistercienserorden har vistats på ön under en tid.

Lurö archipelago

The southernmost part of Värmland is the Värmlandsnäs peninsula and Lurö archipelago. The large number of islands in this part of Lake Vänern became a connecting link from Västergötland to Värmland. This was one of the routes through Värmland that pilgrims chose when travelling to the tomb of Saint Olav in Nidaros, today's Trondheim. Evidence has been found that Lurö was inhabited 4,000 years ago.

On the main island of Lurö is the ruin of a Romanesque apse church from the 12th century. It was previously believed that there was a monastery here, although this theory has now been abandoned. However, it is quite certain that monks from the Cistercian order stayed on the island for some time.

Brygga för Luröbåten.
The jetty for the Lurö island boat.

NATUREN

Klarälven

Klarälven ringlar sig 300 kilometer genom landskapet från norska gränsen i norr till ett vidsträckt deltaland med åtta mynningsarmar i Karlstad vid Vänern i söder. Älvens källa finns i Härjedalen varifrån den fortsätter genom Norge med namnet Trysilälven. Den har en total fallhöjd på ungefär 200 meter. Ett flertal kraftverk har byggts, framför allt på sträckan Edebäck–Karlstad, där lutningen är stor. Värmlands största kraftverk finns i Klarälvens nordligaste del vid Höljes. Söder om detta finns brusande forsar och orörd natur. Flera av tillflödena är reglerade. Älvens största vattenfall finns i Munkfors.

Norr om Edebäck är fallhöjden minimal, vilket skapat geologiskt intressanta meanderslingor. En rogivande upplevelse utöver det vanliga är att bygga en flotte och färdas längs älven med vattnets hastighet. Vattnet i älvens hela sträckning är rent och härliga sandstränder lockar till bad.

Klarälvens lopp ändrades efter istiden till följd av stora isavlagringar vid Edebäck och resterna av älvens ursprungliga fåra finns kvar i sjösystemet Uddeholm–Väse.

The river Klarälven

The river Klarälven winds 300 km through the landscape from the Norwegian border in the north to a vast delta with eight branches in Karlstad beside Lake Vänern in the south. The source of the river is in Härjedalen from where it continues through Norway with the name Trysilälven. The river's total fall height is about 200 metres. Several hydropower plants have been built, especially on the section Edebäck–Karlstad, where the fall is significant. Värmland's largest power plant is located in the northernmost part of the river Klarälven at Höljes. South of this point are rushing rapids and undisturbed nature. Several of the streams flowing into the river are controlled manually. The river's largest waterfall is in Munkfors.

North of Edebäck, the fall is minimal, which has created geologically interesting, meandering loops. A soothing experience beyond the ordinary is to build a raft and travel along the river at the speed of water. The water along the entire stretch of the river is clean, and lovely sandy beaches attract swimmers.

The course of the river Klarälven changed after the ice age due to large ice deposits at Edebäck, and the remains of the river's original furrow now form the Uddeholm–Väse lake system.

Klarälven vid Edebäck.
The river Klarälven at Edebäck.

NATUREN

Munkforsen

Klarälvens högsta naturliga vattenfall finns i Munkfors med en total fallhöjd på 17 meter. Liksom på flera andra platser längs älven har även här anlagts ett kraftverk. Detta togs i drift 1931 och byggdes av arbetslösa som ett nödhjälpsarbete. Vattenmängden i fallet varierar högst betydligt beroende på både reglering och regnperioder.

The Munkfors rapids

The river Klarälven’s highest natural waterfall is in Munkfors and the total fall is 17 metres. As in several other places along the river, a hydropower plant was built here. It was put into operation in 1931 and built by the unemployed as an emergency relief work. The amount of water in the falls varies depending on rain and human management of the water flow.

Fallet i Munkfors.
The falls in Munkfors.

NATUREN

Djurliv

I de stora skogarna lever vilda djur sida vid sida. Varg, som är Värmlands landskapsdjur, björn och älg förekommer i hela landskapet. Älgjakten under höstarna är en viktig del i många värmlänningars liv. Länsstyrelsen reglerar avskjutningen så att djurstammen hålls på en lagom nivå med hänsyn till populationen.

Den vita älgen är speciell för Värmland och finns framför allt i de norra och västra delarna. Den är inte, som många tror, en albino. Färgen beror i stället på ett fenomen som heter *leucism*. Den vita älgen är inte fridlyst men den skyddas av flera jaktlag vid höstarnas älgjakt.

Animal life

In the large forests, wild animals live side by side. Wolves, the animal symbol of Värmland, bears and moose live throughout the county. Moose hunting during the autumn is an important activity for many local people. The County Administrative Board regulates hunting so that the animal population is kept at a reasonable level with regard to the population.

The white moose is special to Värmland and is found mostly in the northern and western parts. It is not, as many believe, an albino. The colour is instead due to a phenomenon called *leucism*. The white moose is not officially a protected species, but several hunting teams refrain from killing it during the autumn moose hunt.

Värmlands vita älg. Foto Tommy Pedersen.
Värmland's white moose.

NATUREN

Rara växter

Den mineralrika berggrunden på flera ställen i Värmland betyder att växtbetingelserna för rara växter är goda. Bland annat på Tibergs udde, i nära anslutning till gruvområdet i Långban, och på flera andra platser i landskapet kan man finna orkidéer som guckusko, Marie nyckelblomster och nattviol. Alla orkidéer är fridlysta.

Unusual Flowers

The mineral-rich bedrock in several places in Värmland means that the growing conditions for rare plants are favourable. On Tiberge cape, close to the mining area of Långban, and at several other places in the county, you can find orchids such as lady's slipper, *Dactylorhiza maculata* and butterfly orchid. All orchids are protected species.

Marie nyckelblomster.
Dactylorhiza maculata.

Guckusko.
Lady's slipper.